

K. ADER

EMAKEELE LUGEMIK

II ÕPPEAASTA

I VIHK

RK

„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS“

TALLINN 1940

B. 13.865a

K. ADER

EMAKEELE LUGEMIK

II ÕPPEAASTA

RK

„PEDAGOOGILINE KIRJANDUS“

TALLINN 1940

Toimetaja K. Taev. Korrektor A. Miller. Tehniline toimetaja H. Treumann. Illustraator A. Johani. Trükiarv: 12 000 eksemplari. Paber: 54 : 81 cm Türi paberivabrikust. Trükk: Natsionaliseeritud Eesti Ühistrükikoda, Tallinn.

49368

Esimene koolipäev.

Jälle koos on koolisõbrad
üle pika aja.
Värske värvi lõhna laotab
vana armas maja.

Suvi läks kui unenägu
mängides ja joostes.
Nüüd on üsna mitmel mehel
suled paksus roostes.

Algame kõik värske jõuga,
nõnda pea ei väsi.
Õppides ja harjutades
kindlamaks saab käsi.

Laiseldes võib ainult Muri
oma aega viita.
Aga kes meist, sõbrad, tahaks
koera põlve kiita?

Ja kui poegi vanad linnud
Lõunamaale viivad,
meeles pea: sulle ainult
tarkus annab tiivad!

Esimene koolipäev.

I. Suur uudis.

Koolimaja õu oli juba lapsi täis ja järjest tuli neid väravast juurde. Tundide alguseni jäi küll veel oma parkümmend minutit aega, aga täna oli ju esimene koolipäev, mis puhul igaüks püüdis kohale jõuda võimalikult varem. Nii väga pakkus huvi kuulata ja vaadata, mis kooliõdedel-vendadel on üle pika suve uut ning huvitavat rääkida.

Kõige suurem tunglemine paistis olevat koolimaja trepi ümber, kus seisis õpetaja. Igaüks püüdis talle enne teisi jutustada, mis temaga suve jooksul oli juhtunud.

Mall Karu kolmandast klassist jutustas sellest, kuidas ta suvel karjas käis ja head palka teenis. Ilmar Pihlak teisest klassist kõneles, kuidas tema tädimees talle Tallinnas oli näidanud trükikoda, ja Valve Saral kolmandast klassist hakkas parajasti jutustama seenel käimisest, kui kõigi tähelepanu tõmbas endale kõva saabaste kriuksumine, mis tuli teed mööda otse koolimaja trepi poole. Kõik pöördusid ümber. See oli Mikk Metsaots, kes sealt marssis tuliuute saabastega ja tõsise näoga, mõlemad käed taskus.

„Näe, Mikk!“ hüüdsid lapsed, „uued saapad jalas, aga maksnud sa nende eest pole. Ega nad muidu nii kõva kisa teeks.“

„On küll makstud. Isa maksis ära,“ ütles Mikk tuluselt. Tal oli endalgi saabaste peale süda täis, et miks nad niimoodi krägisevad.

„Sa oleksid pidanud ise maksma,“ arvas Ants.

„Mul endal polnud raha.“

„Oleksid pidanud teenima.“

„Ei saanud. Polnud aega.“

„Ohoo!“ kisasid teised. „Mis tähtsaid asju sa siis tegid?“

„Õppisin,“ ütles Mikk.

See teade pani juba kogu ümbruse naerma. Mikk ja õppimine ei passinud küll kuidagi kokku. Kes siis ei mäletanud, iseäranis teise klassi õpilastest, et Mikk oli ju üle klassi kõige laisem poiss. Iga päev oli tal oma vabandus, miks ta ei saanud ülesandeid teha. Kord valutas pea, kord jooksid külmavärinad mööda selga, sest väike õde lõhkus vihu ära. Suure vaeva ja pingutusega sai ta kevadel üldse teise klassi.

Mikk vaatas altkulmu naerjatele. „Naergu pealegi,“ mõtles ta, „küll nad varsti jätavad selle.“

II. Miku saladus.

Mikul oli oma saladus, mida ta kellelegi ei tahtnud avaldada. Eelmisel aastal tundus koolikäimine ja õppimine talle tõepoolest vastumeel-sena. Kevadel, kui ta pärast tunnistuse kätte-

saamist koolist koju läks, mõtles Mikk, et küll ta oleks õnnelik, kui tuleks keegi ja ütleks, et tänasest päevast kaotatakse koolid maa pealt hoopis ära.

Teadagi, et niisugust rõõmusõnumit kusagilt ei tulnud. Mikk lonkis ringi, pikutas aias õunapu all, vaatas, kuidas pilved jooksevad üle taeva, üks suurem, teine palju väiksem. Igav oli. Kellelgi polnud aega Mikuga tegelda, kõigil oli päevad läbi igasuguseid toimetusi käsil.

Ühel päeval, kui Mikk jälle tegevusetult ümber hulkus, kuulis ta korraga kõva põrinat. Aida katuse tagant tõusis nähtavale suur lennuk. Sellel oli hõbedane kere, punased tähed tiibade all ja kolm mootorit. Sihukest polnud Mikk veel kunagi näinud. Ta vahtis ja vahtis ja oleks heameelega lennukiga kaasa läinud, kui aga kuidagi oleks saanud.

„Tore lennuk,“ kuulis ta selja tagant oma tädipoja Heino häält, kes oli üliõpilane ja elas suvel nende juures.

„Väga tore!“ ohkas Mikk. Järsku tuli talle mõte. „Tead mis, kui suureks saan, hakkan lenduriks. Siis pole mul kunagi igav!“

Heino naeris.

„Sina lenduriks! Ennem võib selleks küll hakata Krants kui sina. Ma vaatasin alles ükspäev su tunnistust. Niisugusega küll ei hakata lenduriks.“

„Miks?“ imestas Mikk. „Mis on lennukil tegemist koolitunnistusega?“

„Väga palju. Ütleme, sa lähed lenduriks õppima. Sulle näidatakse mootorit, kuidas see käib. Sa ei saa sellest rohkem aru kui meie kirju kukk, kui pole hoolega õppinud.“

III. Mikk hakkab õppima.

Sellest päevast peale hakkas Mikk salaja õppima. Järgmises klassis pidi ta kindlasti kas või mõnedki neljad ja viied saama, oma ilusat lennukit ei tahtnud ta mingil tingimusel sinnapaika jätta. Ja siis märkas ta imestusega, et õppimine polegi nii tüütav, kui ta oli arvanud. Hoopis vastupidi, õige huvitav töö. Nii et kooli tuli ta täna õige rõõmsa meelega, ainult — kui need saapad poleks kriuksunud.

Kell helises. Esimene tund algas. Ja kui õpetaja küsis läinud aastal õpitud luuletust, siis ilmes, et kõigil teistel oli see ununenud, ainult Mikk teadis kõik sõna-sõnalt peast.

„Mikk on oma saapad siiski ära teeninud,“ ütles õpetaja. „Nüüd näete kõik, et nad kriuksusid täiesti ilma asjata.“

Üle koolimaja põrises jälle lennuk. Ja Mikk tundis, et see pole temale enam põrmugi nii kättesaamatu kui sel suvepäeval, mil ta seda esimest korda nägi.

Seltsimees Stalini kooliaastad.

I

Aastat viiskümmend tagasi käis Kaukaasias tillukeses Gori linnakese vaimulikus koolis väikesekasvuline poiss.

Ta oli kingsepa poeg. Kuigi perekond oli vaene, riietas hoolikas ema oma poega korralikult. Kõik, mida poiss kandis, oli alati väga puhas.

Tal oli sinine palitu ja säärega saapad. Viltkaabu serva alt vaatasid elavalt ja rõõmsalt tumedad silmad. Käes kandis ta halle kootud kindaid ja kaelas punast salli. Selle salli järgi tundsid sõbrad tema juba kaugelt ära.

„Näe, seal tuleb Josif!“ hüüatasid poisid ja jooksid tulijale vastu, sest nad armastasid teda väga. Ta oli ju nii elav, tugev, mängis hästi palli ja oskas valida mänguseltsilisi. Tema pool võitis ikka mängu.

Punasest sitsist kaelkotis oli tal õpikute kõrval alati mõni muu raamat: vabal ajal armastas Josif lugeda. Kooli raamatukogus leiduvad huvitavamad raamatud olid tal varsti läbi loetud ja siis hakkas ta neid laenama raamatukauplusest.

Mis ta oli lugenud, seda mäletas ta hästi ja oskas sellest huvitavalt jutustada.

Isegi täiskasvanud armastasid teda kuulata ja palusid sagedasti, et ta midagi jutustaks.

II

Üks tema koolivendadest elas suures ilusas majas ja sellesama maja õues, kõõgi kõrval asetsevas väikeses toakeses, elas Josif koos isa ja emaga. See eluase polnud kuigi nägus: üks õuest viis otse tuppa, madal põrand oli telliskividest, väikese akna kaudu pääsis valgust üsna vähe sisse. Rikas koolivend käis tihti Josifi pool ja kutsus Josifit ka enda poole, kuid kaasa ei läinud Josif temaga kunagi, sest ta ei armastanud käia rikaste pool.

Gori linnakeses oli vähe koole ja seepärast pidid rikaste lapsed tahes-tahtmata õppima koos kehvikute lastega. Kuid rikaste lapsed hoidusid kehvikute lastest eemale. Josif oli muidugi kehvikute laste hulgas.

Josif õppis hästi ja oli parim õpilane klassis, kuid ta ei hoobelnud sellega ega muutunud uhkeks. Ta jäi heaks seltsimeheks ja abistas alati nõrgemaid. Ta aitas teistel lahendada ülesandeid ja joonistas maakaarte. Ta oli hea joonistaja, kuigi tol ajal koolis joonistamist ei õpetatud.

Viieteistkümne-aastaselt lõpetas Josif kooli. Lõppeksameil vastas ta eriti hästi ja sai kiituskirja.

Nõnda käis koolis Josif Stalin, kellest hiljem sai Nõukogude Liidu rahvaste ja kogu maailma töötava rahva juht.

Vabaduse tulek.

I

Ega meil sel kevadel, millest jutustan, muust palju ei räägitud kui tööpuudusest. Isa töötas vabrikus ainult kolm päeva nädalas ja ema, kes käis koristamas, pesemas ja muud juhuslikku tööd tegemas, tuli ikka sagedamini tühjade kätega koju.

Varem kinkisid vanemad mulle vahetevahel mõne lasteraamatu, viisid mõnikord kinno või teatrisse lasteetendusele, nüüd aga ei juhtunud seda enam kunagi. Tihti tuli sedagi ette, et kõht jäi tühjaks.

Varem jutustas isa õhtuti, kui olime kõik kodus, sageli sellest, mis ta tegi siis, kui oli alles väike. Seda oli väga lõbus kuulata. Vahel hullas ta minuga niisama.

Nüüd aga istus ta enamasti vaikselt omaette või luges naabrite käest toodud ajalehte. Kui ema kutsus teda õhtust sööma, ütles ta sagedasti, et tal pea valutab ja et ta süüa ei tahagi. Vahel ütles ta ka:

„Küll ma pärastpoole tulen. Sööge pealegi teie ise.“

Aga ega ta pärastpoolegi tulnud. Ja ega meil tema jaoks palju üle jäänudki.

II

Mõni nädal pärast koolitöö lõppu — mina sain sel kevadel teise klassi — tuli ta ühel päeval väga rõõmsalt koju. Meie emaga vaatasime, et hoopis teine isa. Ja ema küsis:

„Mis sinuga siis täna on juhtunud, et nii lõbus oled?“

„Juhtunud on see, et nüüd on meil tööliste valitsus,“ vastas isa.

„Seda need naised siin aleviski kõnelesid, aga ei mina julgenud uskuda.“

„Noh, nüüd usud,“ ütles isa. „Käisin ise rongkäigus ja kandsin tööliste lippugi. Ei ole meil nüüd enam tarvis tööpuudust karta, nälga näha ega hirmu tunda rikaste ees.“

Minul haaras isa õlgadest kinni, tõstis õhku, raputas ja ütles:

„Noh, Juku, nüüd õpi, mis võid! Ei ole sinulgi enam vaja muret tunda raamatute ja vihikute pärast. Ja kui sa hästi õpid, võid minna edasi keskkooli ja ülikooli. Võid saada kas või professoriks.“

Minagi olin väga rõõmus, aga rohkem tahaksin siiski saada lenduriks kui professoriks.

Kõik see juhtus 21. juunil 1940.

III

Hiljem oli veel mitu väga suurt rongkäiku punaste lippudega.

Meie juurest kesklinna on palju maad, aga siiski käisime ka meie emaga vaatamas ja nägime isagi. Ilm oli väga kuum ja isa oli paljust käimisest vist väsinudki, aga ta marssis rõõmsalt teiste keskel.

Kõige rõõmsam oli isa sel päeval, kui meid vastu võeti Nõukogude Liitu. Siis jutustas ta pikalt, kui suureks sai sellest päevast peale meie kodumaa ja kui palju tehakse sellel suurel maal tööd selleks, et kogu töötav rahvas elaks õnnelikult.

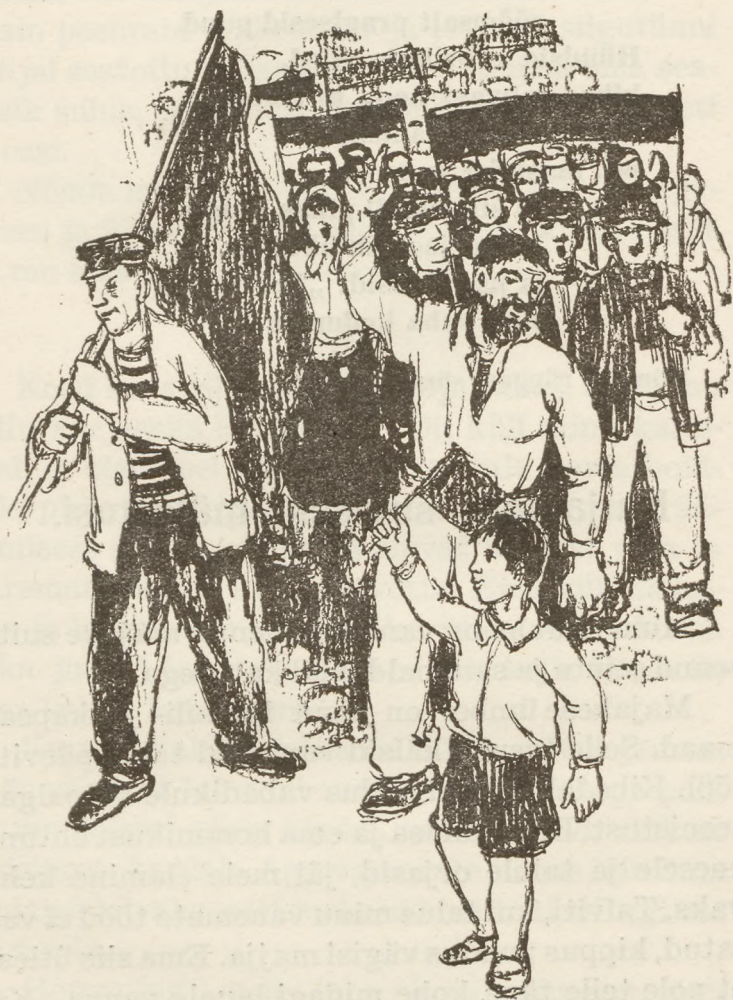
Ma kuulasin, kuulasin ja hakkasin viimaks ka ise mõtlema, mida võiksin teha omalt poolt, et selle suure maa rahvas saaks veelgi õnnelikumaks.

Vaba kodumaa.

Tihti meie väikest kodu
vaev ja häda varjutas,
saabaste ja piima puudus
kannatama harjutas.

„Miks?“ nii vahel mõtteid rusus
küsimus kui raske rünk;
ema nuttis, veli vandus,
isa oli vait ja sünk.

Äkki tulid nagu pühad,
laual seisis sink ja või.
Isa kuskilt peiduurkast
punalipu välja tõi.

Pühkis tolmu kortsund kangalt,
kummardus ja andis suud.
Vaikisime. Ainult koldes
rõõmsalt pragisesid puud.
Hüüdsid vabrikute viled,
kihas rahvast hoov ja trepp:
lipu tänavale kandsid
isa, masinist ja sepp.
Ja siis mindi pikas rongis
ja ma jooksin ühes ka,
ja nad laulsid: „Tervitatud
olgu vaba kodumaa!“

Rünk — rüngas; sünk — sünge.

Karjalapse suviseid mälestusi.

I

Minu koduks on vana lagunenud majake suit-
senud seinte ja sammaldanud katusega.

Majakese ümber on pisut kartuli- ja kapsa-
maad. Selle tasuks käisid vanemad talus päeviti
tööl. Kibedal tööajal leidis vabadikule ka palga-
teenistust. Ehk küll isa ja ema hommikust õhtuni
enesele ja talule orjasid, jäi meie elamine keh-
vaks. Talviti, kui talus minu vanemate tööd ei va-
jatud, kippus puudus vägisi majja. Ema siis ütles,
et pole teile täna kohe midagi lauale panna. Ka
riietuse ja jalatsite saamisega oli igavene mure.

Kui vanemad väljas olid, jäeti mind, suuremat poissi, kodu hoidma. Karjatasin nooremaid vendiõdesid, valvasin, kus kanad munemas käisid, kitkusin peenraid umbrohist ja tagusin silgutünni põhjal seatoitu rauaga peeneks. Meil oli oma sea-kesik sulus, sellest sai jõuludeks maitsvat vorsti ja ossi.

Nõnda möödusid suvised päevad töös ja tegemises ja ühe talve olin juba kooliski käinud, mis oli mu elus suureks sündmuseks.

II

Kord kevadel lausus isa koju tulles, et on mu tallu karjaseks kaubelnud. Oli küll mind kaitsnud, et olen veel nooruke suure talu karja hoidjaks pimedas metsas. Aga ei olevat sest vasturääkimisest abi olnud. Talus olevat karjast vaja ja paremat polevat kusagilt võtta. Ema küll hädaldas ja haletses mind. Aga isa ütles, et kuidas sa ikka julged isandaid pahandada, kelle käest sa oma kehva leiba teenid.

Ka mul hakkas kõhe selle uue mõtte juures, seda enam et talus oli suur ja vihase näoga pull, ja ma polnud päris kindel, kas ta mind, väikest poisikest, kardab. Aga vanemate nähes lõin oma südame kõvaks, sest mehesüda ei tohi millegi ees väriseda.

Hommikuti tuli juba koos päikeseteraga tõusta, kui uni oli alles magus kui mesi. Mis

Pere-Kustil viga, tema oli perepoeg, tema põõnas keskhommikuni, oli upsakas mu vastu ja kippus maadlema. Ehkki ta oli minust paar aastat vanem, panin ma ta õlgadele maha. Siis ta nuttis ja jooksis emale kaebama. Aga mina olin uhke oma jõule ja sellele, et ma mõnes asjas teistest ka üle olen. Talu suur ja uhke pull, kes pealt oli näinud, kuidas ma perepoja maha panin, raputas üllatuses oma sarvilist pead ja hakkas mind siitpeale tõsiselt kartma.

III

Kord tuli isa, ajaleht vabisevas käes, ja ütles, et meie riigi elus on sündinud suur pööre. Rikaste valitsus olevat kukutatud ja võim olevat läinud töötava rahva kätte. Kõik põllud, aasad ja metsad olevat kuulutatud rahva omaks. Igaühel, kes seda ametit oskab, olevat õigus maad harimiseks saada. Nüüd vabadikud ja saunikudki pääsvat maa ligi, sest pole tarvis enam kõrget ostuhinda maksta neile, kes endile maid on kokku ajanud ja sellega hangeldavad. Üldse kaduvat nüüd ühe inimese kurnamine teise poolt ja kõik on head ning õnnelikud.

Emma nuttis rõõmu pärast ja isa silm vaatas julgusega tulevikku. Ka minul oli hea meel, et kõik läheb hästi.

„Kui me nüüd omale ise maad saame, ega ma siis tallu enam karjaseks lähe, karjatagu Pere-Kusti ise oma loomad!“ ütlesin mina.

„Mis sa enam võõraid elajaid karjatad,“ arvas ka isa, „sa hakkad nüüd hoidma omi. Nüüd oleme kõik üheväärsed inimesed ja peremehed oma maal.“

Kalapüük.

Sõbrad, rääkida nüüd laske:

Küll on kalamehel raske.

Tõuse juba enne koitu,

otsi kaladele toitu.

Kuigi töö ei riku konti,

halb on kanda õngeronti.

Õhk on jahe, kastes rohi,

aga kaevata ei tohi.

Hoolsalt õnge juures passi,

muidu ajad nõörid sassi.

Vahest veelgi virgalt valvaks,

aga vihm teeb elu halvaks.

Kel sest kunstist pole aimu,

õnge saab ehk lahja maimu,

vanu saapaid, oksarisu —

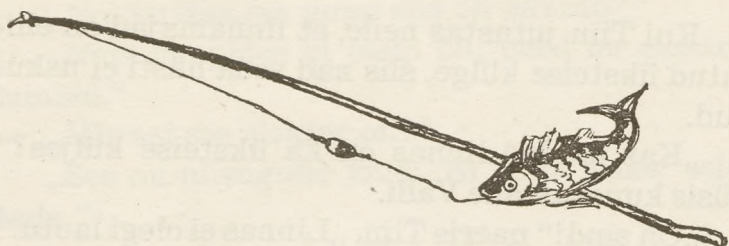
need ei tõsta söögiisu.

Pead küll kergeks tööd, kuid vale,

laisale või rumalale

jõgi kalasid ei anna,

teadma pead, kuis sööta panna.

**Lausa pahandust saad särjest,
ainult näkib õnge järjest.
Havid, ahvenad ja lutsud —
ei nad tule, kui sa kutsud.**

**See, kes särgi tahab, pangu
söödaks vihmauss või tangu,
aga havi ussi vihkab,
ainult väikseid kalu ihkab.**

**Nõnda oma leivapala
teenib see, kes püüab kala.
Sõber, kui sa kalu sööd,
meeles pea mu rasket tööd.**

Tiiu maal.

I

Tiiu oli väike linnatüdruk. Kord suvel oli ta vanaisa ja vanaema juures maal. Vanaisa oli põlumees.

Naabertalus oli kaks väikest tütarlast. Üks oli kuue-, teine seitsmeaastane. Nad polnud kunagi linnas käinud.

Kui Tiiu jutustas neile, et linnamajad on ehitatud üksteise külge, siis nad seda hästi ei uskunud.

„Kas laudad linnas on ka üksteise küljes?“ küsis kuueaastane Valli.

„Oh sind!“ naeris Tiiu. „Linnas ei olegi lautu.“

„Aga kust teie siis piima saate?“ imestles Valli.

„Piimakauplusest.“

„Kus nende lehmad siis on?“

„Neil ei olegi lehmi. Piim tuuakse sinna maalt.“

„Aga kanu teil siiski on?“

„Ei ole kanugi.“

„Aga sigu?“

„Ei ole sigu ka.“

„Küll on ikka vilets olla niisuguses kohas. Aga kas teil on midagi sellist, mida siin maal ei ole?“

„On küll. Meil on elektrivalgustus. Tarvitseb ainult vajutada nööbile ja lambid süttivad põlema.“

„Nüüd sa teed nalja.“

„Ei tee.“

„No siin sa ometi ei saa nööbiga lampe põlema panna. Kas saad või? Eks sa vajuta oma nööpe nüüd!“

„Oi, oi, kuidas te minust aru ei saa. Ega mina mõtelnud neid pluusinööpe, vaid elektrinuppe.“

„No, kuidas see nupp siis õli süütab?“

„Neis lampides ei olegi õli, need on elektri-lambid.“

„Mis asi see elekter on?“

„See on niisugune jõud. Ei mina oska sele-tada.“

II

Ühel puhkepäeval olid Annil ja Vallil uued riid-ded seljas.

„Ema kodus selle riide,“ jutustasid nad.

„Nüüd te teete nalja. Riidet valmistatakse vab-rikus, ei seda saa kodus teha.“

„Aga just saab. Kas sa kunagi pole kangas-telgi näinud?“

„Ei. Mis need on?“

„Tule vaatama meie pööningule. Nad on seal lahtivõetult, nendega ei saa nüüd kududa.“

Tütarlapsed läksid pööningule. Tiiu imestles väga, kui talle seletati, kuidas kangast kootakse.

Palju muudki imelikku nägi ta maal. Ta nägi, kuidas lambaid niideti. Ta nägi, kuidas tuuleves-kis vilja jahvatati. Ta nägi, kuidas lina kitkuti, leotati ja lõugutati.

Annile ja Vallile oli see kõik aga väga tuttav. Nad mõistsid ja oskasid palju sellist, millest Tiiu ei teadnud midagi. Tiiu oli neid algul pidanud ru-malaks, sest nad ei teadnud, et elektrivalgus-tust saadakse nupule vajutades. Vähehaaval märkas ta, et tema samuti ei tundnud selliseid

asju, mida ta ei olnud näinud või millest ta polnud kuulnud kõneldavat. Ja kui ta koolis jutustas kooliõdedele oma suveaskeldustest, ütles ta:

„Ma poleks kunagi enne uskunud, et väikesed maatiidrukud teavad palju sellist, mida meie ei tea.“

Askeldus — talitus; **kangasteljed** — kangaspuud; **lõugutama** — harima (linu).

Vilespill ja kruusike.

I. Marjul.

Metsas olid maasikad valminud.

Isa võttis kannu, ema võttis tassi, tütarlaps Tiiu võttis kruusikese, aga väikesele Paulikesele anti alustass.

Siis läksid nad metsa ja hakkasid korjama marju: kes saab kõige enne oma nõu täis.

Tiiu pühkis kruusikese takjalehega puhtaks ja hakkas ümber vaatama.

Käis-käis, vaatas-vaatas, kuid ei leidnud midagi ja tuli tühja kruusikesega tagasi.

Näeb: teistel kõigil on maasikaid. Isal veerand kannutäit, emal pool tassi ja väikesel Paulikeselgi kaks marja alustassil.

„Ema, kuule, ema, millest see tuleb, et teil kõigil on marju, aga minul pole mitte midagi?“

„Aga kas sa ka hästi otsisid?“

„Otsisin küll. Pole seal ühtainustki marja, ainult paljad varred.“

„Aga kas sa vaatasid ka lehtede alla?“

„Ei vaadanud.“

„Noh, näed! Peab vaatama.“

„Aga miks Paulike ei vaata?“

„Paulike on väike. Ta on ise maasikapuhma kõrgune. Tal polegi tarvis allapoole vaadata. Sina aga oled juba kaunis pikk tüdruk.“

Isa aga ütles:

„Maasikad on väga kavalad. Nad peidavad end ikka inimeste eest. Neid peab oskama üles otsida. Vaata, kuidas mina seda teen!“

Siis kükitas isa maha, kummardus otse ligi maad, vaatas lehtede alla ning noppis ühe marja teise järel, ise seejuures sõnades:

„Üht marja nopin, teist vaatan, kolmandat pean meeles, aga neljas juba paistab.“

„Tore!“ ütles Tiiu. „Aitäh õpetuse eest, isa. Minagi teen nii.“

II. Teist marjamaad otsimas.

Tiiu läks tagasi oma kohale, kükitas maha, kummardus päris maadligi ja vaatas lehtede alla. Lehtede all oli aga maasikaid ilmatu hulk. Tiiu hakkas kiiresti noppima ja kruusikesse korjama. Noppis ja ise sõnas:

„Üht maasikat nopin, teist vaatan, kolmandat pean meeles, aga neljas juba paistab.“

Kuid varsti läks Tiiule igavaks kükitada maas.

„Noh,“ mõtles Tiiu, „niisugune korjamine ei meeldi mulle põrmugi. Kogu aeg muudkui kummardu ja kummardu. Kuni saad kruusi täis, väsid veel viimaks ära. Parem lähen ja otsin endale õige teise raismiku.“

Läbski siis metsa mööda niisugust raismikku otsima, kus maasikad ei poeks peitu lehtede alla, vaid otse vägisi torkaksid silma ja tükiksids kruusikesse.

Kõndis — kõndis, kuid niisugust raismikku ei leidnud, väsis ja istus kännu kõrvale puhkama. Istus, võttis igavuse pärast kruusist ühe marja teise järel ning pistis suhu. Sõi ära kõik kaheksa marja, heitis pilgu tühja kruusi ja mõtles: Mis hakkan ma nüüd peale. Kui keegi mind ometi aitakski!

III. Tiiu unenägu.

Nii istudes jäi ta tukkuma. Korraga hakkas sammal liikuma, muru läks kahele poole laiali ja kännu alt ronis välja väike mehike: kuub oli tal valge, habe sinihall, peas oli tal sametist kaabu ja üle selle rippus kuivanud heinakõrs.

„Tere, lapsuke!“ ütles vanamees.

„Tere, onuke!“

„Ma ei ole onu, olen vanaisa. Kas sa mind siis ei tunne? Olen igivana puravik, põlislaane elanik,

kõigi seente ja marjade ülemus. Miks sa nõnda ohkad, kes tegi sulle liiga?“

„Maasikad tegid mulle liiga, vanaisake.“

„Või maasikad? Nad on mul nii vagusad. Kuidas nad siis tegid sulle liiga?“

„Nad ei taha mulle nägugi näidata, poevad peitu lehtede alla. Ülalt pole midagi näha. Muudkui kummardu ja kummardu. Kuni saad kruusi täis, väsid viimaks äragi.“

Igivana puravik, põlismaane elanik, silitas oma sinihalli habet, naeratas sellesse ja ütles:

„See on tühine häda. Mul on selle jaoks ise-sorti vilespill. Niipea kui see mängima hakkab, pistavad maasikad kohe oma pead lehtede alt välja.“

Igivana puravik, põlismaane elanik, võttis taskust vilespilli ja ütles:

„Mängi, vilespill!“

Vilespill hakkas iseenesest mängima ja niipea kui kõlasid helid, pistsid maasikad igal pool oma pead lehtede alt välja.

„Vilespill, jäta järele!“

Vilespill lakkas mängimast ja maasikad pugesisid uuesti peitu.

Tiiu rõõmutses.

„Vanaisa, kuule, vanaisa, kingi see vilespill mulle!“

„Ei, kinkida ma ei saa. Aga vahetada võin küll. Mina annan sulle vilespilli, sina annad mulle oma kruusikese; kruus meeldib mulle väga.“

„Olgu pealegi. Heameelega.“

Tiiu andis kruusi igivanale puravikule, põlislaane elanikule, võttis temalt vilespilli ja jooksis kiiresti tagasi oma raismikule.

Jõudis sinna, läks raismiku keskele ja ütles:

„Mängi, vilespill!“

Vilespill alustas mängu ning samal hetkel hakkasid liikuma kõik lehed raismikul, nad käändusid serviti, nagu oleks puhunud neile tuul.

Ja varsti oli Tiiu ümber kogu raismik kaetud päikeses helendavate ja vilespilli poole sirutavate maasikatega.

„Noh, nüüd ma alles hakkan noppima,“ mõtles Tiiu ja sirutas juba käe kõige suurema ja kõige punasema maasika poole, kui talle järsku meelde tuli, et ta vahetas kruusi vilespilli vastu ja et nüüd pole tal marju kuhugi panna.

Tiiu jooksis tagasi igivana puraviku, põlislaane elaniku juurde ja ütles:

„Vanaisa, kuule, vanaisa, anna mulle tagasi minu kruus! Mul ei ole maasikaid kuhugi panna.“

„Hea küll,“ vastas igivana puravik, põlislaane elanik, „ma annan sulle su kruusi tagasi, aga sina anna tagasi minu vilespill!“

Tiiu andis vilespilli tagasi igivanale puravikule, põlislaane elanikule, võttis oma kruusi ja jooksis jälle ruttu raismikule.

IV. Vilespill kaob, Tiiule jääb kruus.

Jõudis sinna, kuid seal ei olnud enam näha ainustki maasikat — paistsid ainult lehed. Vaat' kus häda! Kui on vilespill — ei ole kruusi; kui on kruus — ei ole vilespilli. Mis teha?

Tiiu mõtles, mõtles ja otsustas jällegi minna vilespilli järele igivana puraviku, põlislaane elaniku juurde.

Läks sinna ja ütles:

„Vanaisa, kuule, vanaisa, kuidas saan ma ometi maasikaid kruusi noppida, kui nad ilma sinu vilespillita ei näita lehtede alt oma nägugi. Mulle on kindlasti vaja mõlemaid, nii kruusi kui ka vilespilli.“

„Vaata kus mul kaval tüdruk! Anna talle aga nii vilespill kui ka kruus! Saad läbi ka ilma vilespillita, aitab kruusistki.“

„Ei saa läbi, vanaisa.“

„Kuidas siis teised inimesed saavad?“

„Teised inimesed kummarduvad päris maadligi, vaatavad kõrvalt lehtede alla ja nopivad marja marja järel. Üht maasikat nopivad, teist vaatavad, kolmandat peavad meeles, aga neljas juba paistab. Nõnda marju korjata ei meeldi mulle põrmugi. Kummardu ja kummardu. Kuni jõuad kruusi täis noppida, väsid veel viimaks äragi.“

„Ah nõnda on siis lood!“ ütles igivana puravik, põlismaane elanik, ja läks nii vihaseks, et ta sinihall habe muutus mustaks — süsimustaks. „Ah nõnda on siis lood! Asi on siis nii, et sa oled lihtsalt laiskvorst! Võta aga oma kruus ja mine minema! Pole sulle vilespilli ühtigi tarvis!“

Neid sõnu üteldes pörutas igivana puravik, põlismaane elanik, jalaga vastu maad ja kadus kännu alla.

V. Kojuminek.

Tiiu ehmus ja ärkas, heitis pilgu tühjale kruusile; talle tuli meelde, et teda ootavad isa, ema ja väike Paulike; ruttu jooksis ta oma raismikule, kükitas maha, vaatas lehtede alla ja hakkas kiiresti noppima maasikaid üksteise järel.

Üht noppis, teist vaatas, kolmandat pidas meeles, aga neljas juba paistis. Üht noppis, teist vaatas, kolmandat pidas meeles, aga neljas juba paistis...

Varsti oli Tiiul kruus täis nopitud ja ta pöördus tagasi isa, ema ja väikese Paulikese juurde.

„Vaata kus tubli tüdruk,“ ütles isa Tiiule, „oled toonud terve kruusitäie. Väsisid vist küll ära.“

„Ei väsinud, isa, kruusike aitas mind.“

Ja siis läksid kõik koju: isa täis kannuga, ema täis tassiga, Tiiu täis kruusiga ja väike Paulike täis alustassiga.

Aga oma unenäost ei kõnelnud Tiiu mitte kellegi.

Rästik.

Meil koplis tehti heina. Mina jooksin saadude juures, tormasin vahel suure hooga neile otsa ja püherdasin lõhnavais heintes. Niitjad olid kaugemal. Ka Muri oli roninud heinasaole ja näris seal konti. Äkki tundsin ma heintes mässates, kuidas mingi külm ja libe asi puudutas minu kätt.

Hüppasin püsti. Mis see siis oli? Heinte seest roomas välja rästik, ajas pea püsti ning oli valmis mulle kallale tulema. Selle asemel et minema joosta, jäin vaikselt seisma nagu kivistunud, kuna rästik jälgis mind oma kurjade silmadega.

Järsku hüppas Muri heinasaolt alla ja tormas ussi kallale, rebides teda hammastega ning kiskudes käppadega. Uss nõelas koera ninast, kaelast ja kõhust. Aga pea oli rästik puruks kistud.

Muri jooksis minema ja kadus. Alles nüüd sain tagasi oma hääle: hakkasin karjuma ja nutma. Niitjad jooksid seepeale minu juurde ja materdasid veel vingerdava ussi päris surnuks.

Rukkilõikus.

Kõlavad nüüd igal nurmel
kärmed niidumasinad,
kõitja kulmul higi helgib —
lõikuspäevad kasinad.

Et ei üliküpsse iva
maha pudeks tuulehoos,
ja et kastemärjaks õhtuks
oleksid kõik hakid koos.

Ikka ringi ümber põllu,
ikka vihu kõrva vihk,
keerutades pikka sidet,
hõõgub kõitjal kare pihk.

Küll saab palju jooksusamme —
rukis seisab nagu müür.
Kõrres kibelevad sääred,
valutavad käed ja küür.

Ei siin keegi tööd küll pelga,
kuigi higist aurab pea,
vabal maal ja rahva põllul
tööd on teha rõõm ja hea.

Rukkipõllul.

I

Ema äratas meid täna varahommikul. Kell ei olnud veel kuus, kuid me ise tahtsime vara üles tõusta. Algas rukkilõikus, ja Lepiku poisid — Heino ja Ülo — pidid talgulisteks tulema. Me ei tahtnud hiljaks jääda.

Saime parajasti pesta näo ja riietuda, kui talgulised astusid tuppa. Isa oli lubanud meile tüdikese rukkipõldu, mida ei saadud masinaga niita, ja selle pidime sirpidega lõikama. Väikesel Andulgi oli oma mängusirp. „Kuidas mees, nõnda mõök,“ naljatas isa, kui ta tõi Andule selle mänguasja.

Ja siis me jooksimine võidu põllule. Seal töötas juba lõikusmasin. Hobused vedasid seda põlluserval ringi ja ta pügas laias kaares rukkikõrsi. Masina rehad ladusid lõigatud rukki parajate sületäitena maha. Tüdrukuil tuli kibedasti töötada, et niidetud sületäisi vihku kõita.

See oli küll lõbus töö, kuid meil polnud aega vaadata. Põlluserval ootas rukis, mis oli jäetud meile lõikamiseks.

„Küllap töö kardab tegijaid,“ ütles isa, kui me võtsime sirbid kätte ja asusime tööle. Ja kartiski. Sirbid lõikasid krabinal rukkikõrsi, peotäis peotäie järel pandi vihkudesse ja söögivaheajaks oli meie põld maas. Jäi veel vaid vihkudeks sidumine.

Enne tööle minekut aga tahtsime natuke supelda. Küsisime emalt luba ja joostes ruttasime jõe äärde. Sooja vees oli nii mõnus sulistada, et keegi ei tahtnud sealt ära tulla. Siis aga kuulsime ema häält: „Näe, seal need talgulised nüüd on!“

Ruttu, ruttu tõmbasime riided selga ja jooksimine põllule tagasi. Ka ema tuli sinna ja õpetas meid vihe siduma. Seegi töö edenes jõudsasti. Varsti oli rukis vihkudes. Kandsime need kokku ja seadsime hakki, nagu tehti seda suurelgi põllul. Meie põllult sai päris tubli hakk. Kuid keegi meist ei osanud hakile pead panna.

II

Siis tuli isa meid vaatama. Ta oli meie tööga väga rahul. „Vaata talgulisi! Neil juba oma põld hakis.“

„Aga kuidas hakile pea otsa panna?“ küsis Lepiku Ülo. „Seda me ei oska.“

„See pole raske kunst. Vaadake, kuidas peavihu tehakse!“ Isa võttis suurema vihu, tõmbas selle sideme otsa poole ja hakkas siis murdma kõrsi nii, et need rattana väljapoole paindusid. Seesuguse vihu nagu vihmavarju tõstis isa haki otsa ja siis oli see valmis. Olime uhked, et saime nii toreda haki. Ta oli isegi sirgem ja tüsedam kui teised hakid põllul!

Lõunavaheajal võisime jälle supelda. Õhtupoolikul aitasime teistel vihke siduda ja neid hakidesse panna.

Heino tegi jämedast rukkikõrrest pilli ja prääksutas sellega nagu part.

„Näita, kuidas sa tegid niisuguse pilli!“ palus Ülo. Heino õpetas meid kõrspilli tegema. Siis juba ei puudunud töö juures muusikagi.

Niisuguses askelduses oli päev kulunud. Õhtu oli käes.

Õhtusöök maitses kõigile hästi. Siis ütlesid Lepiku poisid „head õhtut“ ja ruttasid koju.

Aga ilus ja lõbus oli see lõikuspäev!

Talgud — naabrite ühine tasuta töö, et üksteist aidata; talgulised — talgutest osavõtjad.

Meie juurviljaaed.

Kogu suve läbi andis meile juurviljaaed toidulisa. Ja talvekski saime sealt tagavara.

Kõige enne hakkasime aiast saama murulauku. Sõime seda võileival, supis ja kastmeis.

Varsti algas ka kurkide aeg. Küll on aga kurgid maitsvad otse peenralt tuues! Ja küll on nad head ka siis, kui nad on olnud mõne päeva soolas! Me sõime neid nii lõunaks kui ka õhtuks.

Ja siis olid varased kartulidki juba päris suured. Kaevasime neid mullast, pesime ja siis kas keetsime või küpsetasime. Küll maitsevad küpsetatud kartulid hästi, kui koor on tõmbunud pruuniks ja krõbiseb!

Ka tomatid hakkasid muutuma punaseks. Kui nad on täiesti valminud, punased ja mahlakad, küll on siis hea panna neid supisse, kastmeisse või süüa niisama võileival!

Varsti tuli hakata hoolitsema ka tagavarade eest. Kõigepealt korjasime ära tomatid — need kardavad külma. Siis tuli järg sibulate kätte. Neid pidime hästi kuivatama, muidu tõmbuvad nad kokku.

Porgandid, kaalikad ja peedid viisime keldrisse ning katsime kuiva liivaga.

Kartuleid oli meil palju. Oli hea, et ilm oli kuiv ja et ka kartulid jäid kuivaks — võisime nad viia otsekohe keldrisse.

Kui kartulitega valmis olime, hakkasime pihta kapsastega. Osa kapsastest riivisime ja panime hapnema, osa viisime niisama keldrisse, et talvelgi oleks värskelt võtta.

Nõnda panime kõik valmis ja nüüd pole talve pärast mingit muret!

Seeneaeg on juba käes.

I. Homme läheme seenele.

Meeme oli maal tädi pool. Ühel soojal õhtul augusti alguses istusid vanemad inimesed aias ja ajasid mõnusat juttu. Lapsed mängisid sealsamas ja käisid aeg-ajalt õunapuud raputamas. Sealt varises juba päris maitsvaid õunu.

Õhtutaevas tumenes pikkamisi. Siis aga hakkas lõuna pool välke sähvima, kuigi taevas oli täiesti selge. Vist oli äikesepilv väga kaugel. Ka müristamist polnud kuulda.

„Vaata, kuidas pillub seeni!“ ütles tädimees, näidates käega sinnapoole, kus heitis välku.

„Kes pillub seeni?“ küsis Meeme, kes tädi-mehe sõnadest aru ei saanud.

„Seeni ei pillu keegi, nad kasvavad ise,“ seletas tädimees Meemele. „See on ainult vanarahva ütlus nende põuavälkude kohta. Nad ilmuvad ikka sügise poole suve ja siis on just seente kasvamise aeg.“

„Isa, millal me tänavu seenele läheme?“ küsis 10-aastane Vello. „Kas seda ei võiks teha siis, kui Meeme veel siin on?“

„See oleks tore!“ rõõmutses Meeme.

„Lähme juba homme!“ nurusid Vello ja ta väiksem vend Rein.

„No minugipärast olgu nii,“ nõustus isa. „Homme ongi prii päev, pole põllul suuremat tööd.“

Nii oligi asi otsustatud. Lapsed saadeti kohe magama, et nad hommikul aegsasti ärkvel oleksid.

II. Väikest seenelist vaja õpetada.

Kui Meeme järgmisel hommikul ärkas, paistis päike heledasti aknast tuppa. Poiss krapsas ehmunult voodist püsti, kartes, et on seenele minekuks juba hilinenud. Tädipoegade voodid olid ka tühjad.

„Kuidas nad ometi mind ei äratanud,“ mõtles Meeme ja jooksis õue Vellot ja Reinu otsima. Ka nemad olid kärsituses tõusnud liiga vara. Seenele ei mindud enne, kui tädi oli valmistanud hommi-kueine. Siis otsiti korvid välja ja mindi tee.

Metsani tuli minna tublisti üle kilomeetri. Seal oli põline männik. Puude all kattis maad pehme sammalvaip. Madalamates kohtades kasvas sammal lopsakalt, kõrgemates aga oli hele, pea-aegu hall ja kuiv.

„Hakkame nüüd pihta,“ ütles tädimees. „Võtke oma korvikesed, kui need täis saavad, tooge siia minu suuremasse korvi. Ärge aga nii kaugele minge, et ära eksite. Usse juhtub siin küll harva, aga olge siiski ettevaatlikud . . . Ja ärge kärbseseeni korjake!“ lisas ta naljatades.

Neid seeni Meeme ei tundnud. Ta küsis kohmetult:

„Missugused need kärbseseened on? Kas need, kus kärbsed peal istuvad või?“

Teised purskasid naerma. Rein jooksis kaugele metsa alla ja hüüdis sealt:

„Tule vaata, siin on üks kärbseseen!“

Meeme nägi keset okka- ja oksaprügi ilusat seent. Seene läikiv punane müts oli kaetud valgete täppidega nagu lumehelvetega.

„See seen on mürgine,“ seletas Vello. „Piimas keedetult pannakse ta kärbsemürgiks. Iga kärbes, kes seda maitseb, kärvab kohe.“

III. Seenesaak oli rohke.

Nüüd algas seente korjamine. Meeme hoidus ikka Vello ligidusse, kes teda õpetas.

„Enne kui seene korvi pistad, vaata, kas ta on ussitanud. Murra vars pooleks, siis näed, kas sees on ussiauke!“

Siis leidis Meeme väga suure seene. Sel oli hästi kumer müts ja paks, altpoolt jämedam jalg.

„See on puravik, väga hea seen,“ seletas Vello. „Aga ära sa puraviku asemel lambatatte korja!“

Meemel oli korvis juba mitu seent. Tal oli sellest hea meel. Hoolega otsis ta sambla alt vaata-vaid seeni, et saaks niisama palju kui teistel.

Siis sattus ta ilusale kollasele seenele. Vello nimetas seda kukeseeneks ja lisas, et need pole kunagi ussitanud. Otsekui mõned imelised kobru-liste äärtega õied kasvasid nad sambla sees. Ainult pisikesed olid nad ja korv ei tahtnud neist kuidagi täis saada.

Siiski korjas Meeme ainult kukeseeni, need meeldisid talle kõige rohkem.

Alatisest kummardumisest väsis poiss ja tal kadus himu seeni korjata. Mätastel kasvas ka palukaid, kuid need olid veel hapud ja kibedad. Nii

lonkis Meeme teiste järel metsas ja mõtles ainult kojuminekust. Päike oli juba lõunas, kui kõik korvid täis said, ja seenelised pöördusid tagasi kodu poole.

Viirg — riba; **hoiduma** — ennast hoidma.

Rehepeks.

Täna sõitis meie õue
rehepeksumasin.
Lävel seistes talgulisi
rõõmsalt teretasin.

Tuli kokku terve küla;
lapsi, naisi, mehi,
sest et palju tööd ja kiirust
nõuab valmind rehi.

Traktor kohe käima pandi,
vändad võtsid hoogu,
trummel neelas ragisedes
kuldset viljaroogu.

Hangudega virna viidi
kahisevat põhku.
Mürin, tolmu ja määrdelõhnad
paksult täitsid õhku.

Langes teri nagu vihma,
suuni täis said kotid:
aga salves, sabad rõngas,
varitsesid rotid.

Kiites lõikust pani isa
käe mul ümber piha.
Kambrist isuäratavalt
lõhnas lambaliha.

Rehel.

I

Ilmar on juba kolm päeva maal olnud, kui õhtu eel onu tuleb jalgrattaga külast ja toob huvitava uudise: „Homme on masin meil.“ — „Tore,“ ütleb Ilmar onule rõõmsalt, „siis saan minagi seda näha!“ On juba hilja, õues päris pime, kui Ilmar viimaks magama uinub. Ta viimaseks mõtteks on „ruttu ära magada“, et hommikul ärkaks kohe töö alguseks.

Ilm on vaevalt valgenema hakanud, kui Ilmar ärkab tugevast mürast. Esiti see kostab kauge-
malt, siis läheneb ja valjeneb. Maja nagu kõi-
guks. Veerevälja tagakambri aknaruudud tirise-
vad.

„Masin!“ mõtleb Ilmar, tõuseb kohe ja riietub ruttu.

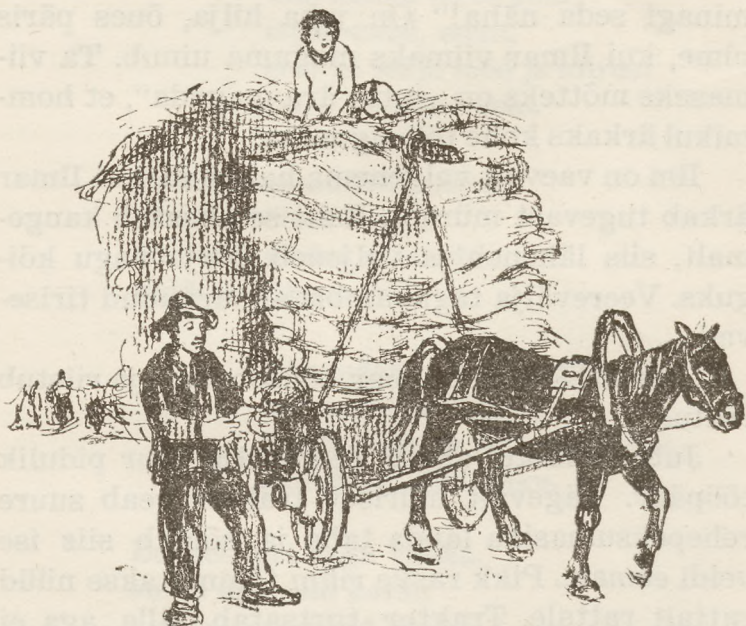
Juba koidikul algab Veerevälja suur pidulik tööpäev. Vägevalt mürisev traktor veab suure rehepeksumasina lauda taha ja sõidab siis ise veidi eemale. Pikk raske rihm tõmmatakse nüüd rattalt rattale. Traktor turtsatab jälle, aga ei liigu enam paigalt, vaid paneb käima masina, paneb käima kõik selle rohked rattad ja rihmad.

Suur on täna Veerevälja tööpere. Mitme naa-
bertalu rahvas on appi tulnud. Rehepeks on suur
töö, nõuab korraga kogu küla käsi. Naabrid aita-

vad onu, ja kui Veerevälja vili on aidas, läheb onu jälle naabritele appi.

II

Esimesed koormad jõuavad nurmelt masina juurde. Traktor müriseb jälle, turtsub sinakat õli-

vingu ja veab siis masina täie hooga käima. Masinist annab käega märku ja onu üleaedne, kes on masinal vihkude allalaskjaks, heidab esimesed sületäied huugavasse trumlisse.

Ja ohtrasti puistab peksuk endast välja hele-

dat kerget õlesasi. Mehed kannavad hangudega õled eemale, naised seavad ja sõtkuvad kuhja.

Esiti huvitas Ilmarit mürisev traktor rohkem, aga nüüd ta uurib tolmatavat masinat. Rihmad ja rattad, rihmad ja rattad . . . Ühed käivad nii rutu kui vähegi saavad, teistel aega küll. Üks ots puistab põhku kui pööningult, teises, traktori pool otsas, täituvad kotid raskeist teradest. Onu vaatab neid hoolega — uus lõikus, uus vili. Vaatavad ka naabrimehed, võtavad pihku, proovivad hamba all.

„Päris ilus, tüse tera,“ ütlevad.

„Ja kohe nõnda kuiv, et vii kas või homme veskile.“

III

„Aita mul, Ilmar, aganaid viia!“ hüüab vanaema masina kõrvalt kõige tihedamast tolmutipilvest.

Siin saabki Ilmar tõesti abiks olla. Sõelad, mis müdisevad masina põhjas, korjavad põhu ja terade vahelt aganad kokku, sopusutavad sarja. Vanaema ja Ilmar võtavad sarja, viivad aganad ühisel jõul eemale.

Kui sari tühjalt jälle masina alla on pandud, on Ilmaril aega mujalgi vaadata. Õlekuhjal, oi, on tore sõtkuda. Vaju kas või üleni sisse, vaata, kuidas välja saad!

Kord käib Ilmar põllulgi, viib naistele, kes koormaid teevad, juua. Tagasisõiduks upitab üks

külamees Ilmari koorma otsa. Koorem on kõrge, kõigub tugevasti. Ilmaril on veidi hirmugi. Aga vihud on hästi pandud, koormapuu ja kõitega kõvasti kinni tõmmatud. Kõigub küll, aga ümber ei lähe. Ka siis mitte, kui hobune veab rattad üle põllupeenra.

IV

Ilmar käib onuga ka aida peal. Sinna tõmmatakse viljakotid üles, tühjendatakse puhtale põrandale kuhja. Onu näitab, kuidas vili hiljem siit august alla kuivatise plekkidele lastakse, hästi krõbedaks köetakse ja salve aetakse.

Aida peal on juba suur hunnik puhtaid teri.

„Kas on päris kena saak?“ küsib Ilmar mehelikult.

„Ei saa laita, sugulane,“ ütleb onu. „Saab siit seemneks, jätkub Veerevälja leivaks ja jääb üle sullegi talvemoonaks. Kes tööd teeb, see ka sööb...“

Veskil.

I. Emal on jahu otsas.

Tervest majast oli jahu otsas. Ema tõi hommikul viimase leivapätsi lauale. Isal aga polnud aega veskile minna. Kaer tükkis nii vägisi pudenenema, et kui veel ühe päeva niitmisega viivitad, kukuvad pooled terad maha.

„Kas meie ei või veskile minna?“ küsisid Helmi ja Ilmar.

Isa mõtles järele.

„Miks ei või,“ arvas ta.

Hobune rakendati vankri ette, aeti aida juurde, sealt tõstis isa viljakotid peale. Kaks kotti rukist, üks nisu ja üks otri. „Rukkist tuleb jahvatada leivajahu, nisust püüli ja otradest tangu,“ õpetas ema.

„Saame hakkama,“ ütlesid lapsed ja istusid vankrile. Ema tegi värava lahti. Vanker veeres tasase vurinaga külavaheteele.

„Näe, Ilmar ja Helmi sõidavad veskile,“ hõiskasid naabri lapsed oma õues.

II. Veski.

Tunni aja pärast jõudsid sõitjad pärale. Veski asus jõe ääres. Vesi paisutati jões tammiga üles. Ja vett lasti niipalju vesirattale joosta, kuipalju masinate ümberajamiseks vaja oli.

Veski ukse ees seisis kaks hobust. Lapsed ajasid oma vankri nende kõrvale. Siis läksid nad sisse vaatama, kas möldril on aega nende vilja vastu võtta.

Küll oli siin kõva müra. Hulk masinaid käis ringi, ja igäüks kolises isemoodi. Inimesed liigutasid üksteise poole suud, aga millest nad rääkisid, seda küll aru ei saanud. Õhus aga lendas igal pool jahutolm. Kõik asjad ja inimesed olid sellega

kaetud, nagu oleks neile peenikest lund peale sadanud.

Üks mees tuli laste juurde. Tal oli nii palju jahutolmu kuuel, et üldse aru ei saanud, mis värvi see tal oli.

„Mis teie siin teete?“ kisendas ta.

„Möldrit otsime,“ karjus Ilmar vastu nii kõvasti, kui jõudis.

„Mina olen mölder,“ ütles mees. „Aga lastel ma ei luba veskisse tulla. Jääte veel kuhugi masina vahele.“

„Meie tulime vilja jahvatama,“ kisendas Ilmar talle otse kõrva.

„Noh, see on juba teine asi,“ noogutas mölder pead. „Lähme, toome kotid sisse.“

III. Jahvatamine.

„Rukkist tuleb teha leivajahu, nisust püüli ja otradest tangu,“ rääkis Helmi väljas möldrile.

„Seda arvan minagi,“ naeris mölder. „Kõigepealt võtame tangud käsile. See masin on mul praegu vaba.“

Ta haaras odrakoti vankrilt selga ja läks sellega veskisse. Ilmar toetas kotti kätega tagant.

Vili valati masinasse, mispeale mölder laskis selle käima. Ta ootas mõne sekundi, siis avas masina külje pealt ühe klapi ja laskis sealt mõned tangud endale peo peale sadada.

„Puhtad küll,“ ütles ta, näidates Helmile tanguteri. „Kas laseme samuti edasi?“

Helmi noogutas. Ta näis endalegi päris suure inimesena. Tema käest küsiti ju nõu.

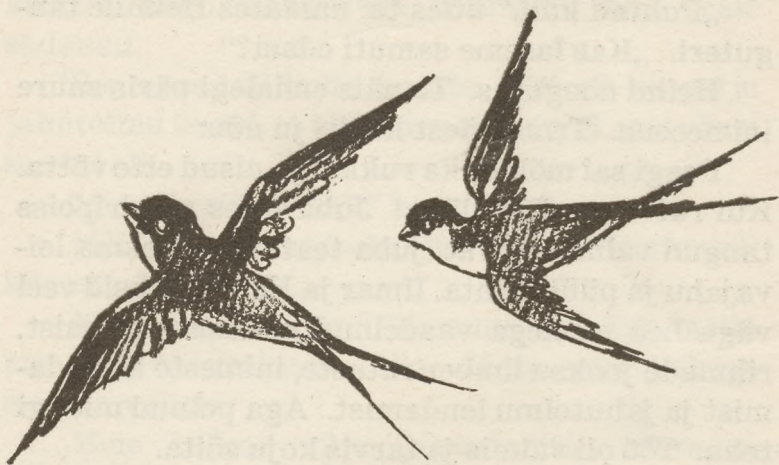
Peagi sai mölder ka rukkid ja nisud ette võtta. Kui ruttu see kõik läks! Juba ütles möldripoiss tangud valmis olevat, juba teatati sedasama leivajahu ja püüli kohta. Ilmar ja Helmi oleksid veel väga hea meelega vaadelnud masinate käimist, rihmade jooksu ümber rataste, inimeste askeldamist ja jahutolmu lendamist. Aga polnud midagi teha. Töö oli valmis ja tarvis koju sõita.

„Teinekord tuleme jälle,“ ütlesid lapsed, kui arve õiendatud ja vanker veski ukse eest liikuma hakkas. Möldril ei paistnud selle vastu midagi olevat. Ta noogutas lahkesti pead. Lastel aga andis kogu kodutee teineteise riidetelt jahutolmu maha kloppida.

Rändlinnud.

Uniselt näitab end päike
vaiksetel sügisekuudel,
veel tema hiline valgus
eretab kollastel puudel.

Traatidel kössis ja kükkis
lindude käratsev rodu.
Jälle on tulemas tali,
jätma peab jällegi kodu.

Vaatavad sageli üles
vihaste pilvede sõudu,
pojad ent proovivad julgelt
vastsete tiibade jõudu.

Paljud neist nõrkedes lennul
langevad lainete hauda,
teisi ent maitseva roana
kantakse pidulauda.

Nii on rändlinnu saatuse —
kibeda talve eest ära.
Tühjade väljade kohal
rõkkab nüüd vareste kära.

